

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1914.

Första kammaren.

Nr 40.

Lördagen den 25 juli.

Kammaren sammanträdde kl. 1 e. m.

Avgåvos och bordlades följande motioner:

nr 94, av herr *Ekman*, *Karl Johan*, om ändring av § 56 regeringsformen; och

nr 95, av herr *Petrén*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vården av blinda dövstumma och blinda sinnesslöa.

Herr statsrådet *Vennersten* avlämnade Kungl. Maj:ts nådiga proposition nr 258, om ersättning till vissa försäljare av brännvin samt vin och öl i anledning av införandet av förordningen angående försäljning av alkoholhaltiga drycker.

Anmälades och bordlades:

bankoutskottets utlåtanden och memorial:

nr 12, angående förslag till bestämmelser rörande utdelning av de till riksgäldskontoret avlämnade tryckta riksdagshandlingar;

nr 13, angående Stockholms stads övertagande av renhållning och belysning av vissa områden invid riksdagshuset m. m.; samt

nr 15, med återlämnande av Kungl. Maj:ts proposition nr 247 angående ändring i och tillägg till gällande grunder för pensionering av flottans befäl och underbefäl med vederlikar;

jordbruksutskottets memorial och utlåtanden:

nr 66, med förslag till sammanjämkning av kamrarnas skiljaktiga beslut i anledning av väckta motioner angående inrättandet av en odlingslånefond för södra och mellersta delarna av landet;

nr 67, i anledning av väckt motion angående ökad försäljning av vissa kronans jordbruksegendomar för beredande av medel till inköp av för skogsbörd tjänlig eller skogbärande mark;

nr 68, i anledning av väckt motion angående ändring av 13 § i lagen om rätt till jakt;

nr 69, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ändring uti mom. 6 a) av kungörelsen angående grunder för tillgodgörande av kronans jakträtt;

Första kammarens protokoll vid senare riksdagen 1914. Nr 40.

nr 70, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om bidrag av statsmedel till kostnaderna för enskilda vägar på landet;

nr 71, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse till lantförsvaret av visst område för att tilläggas Gottlands infanteriregementes övningsfält;

nr 72, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse till lantförsvaret av mark från förra häradsskrivarbostället Stora Väsberg nr 1 i Värmlands län;

nr 73, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av en lägenhet från den till kronopark avsatta delen av förra häradsskrivarbostället Viksjö nr 2 i Uppsala län;

nr 74, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av viss del av förra militiebostället Ryssvi nr 1 i Uppsala län;

nr 75, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av förra länsmansbostället Balingstaby nr 5 i Uppsala län;

nr 76, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Åraslöv nr 15 i Kristianstads län;

nr 77, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Abullaberga nr 1 i Kristianstads län;

nr 78, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Karup nr 2, 3 i Kristianstads län;

nr 79, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Kjällsby nedra nr 1 med Kyrkotegen nr 1 i Göteborgs och Bohus län;

nr 80, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Örby nr 2 Bossgård med Kungsfors nr 1 i Älvsborgs län;

nr 81, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Flo nr 4 Björn Anundsgård i Skaraborgs län;

nr 82, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Karstorp nr 1 i Skaraborgs län;

nr 83, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från kungsladugården Horn nr 1 i Kalmar län;

nr 84, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående skogshushållningen å staten tillhörig skogsmark; och

nr 85, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående lagstiftning om pasteurisering av mjölk.

Första särskilda utskottets utlåtanden:

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anordnande av elektrisk belysning m. m. i vissa truppförbands kasern-etablissemang;

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ordnande av värmeledning och vattenklosetter inom generalstabens byggnad m. m.; samt

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande av en tvätt- och badinrättning för arméns intendenturförråd i Boden; ävensom

första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 4, angående herr Roséns motion, nr 62, om skrivelse till Konungen i fråga om åtgärder för att nedbringa kostnaderna för anläggning av vissa allmänna vägar.

Föredrogs Kungl. Maj:ts nästlidne dag bordlagda nådiga proposition nr 242, med förslag till förordning angående försäljning av alkoholhaltiga drycker m. m.

*Proposition
ang. försälj-
ning av alko-
holhaltiga,
drycker m. m.*

Herr Ekman, Carl Gustaf: Ehuru det uppenbarligen för dem, som i ett par års tid varit sysselsatta med att utarbeta förslag till bestämmelser, liknande dem, som nu föreslagits av Kungl. Maj:t i den föreliggande propositionen, varit utav större intresse att ta del av denna proposition och att redan vid remissen rörande densamma säga några ord, skulle jag i allt fall icke ha besvärat kammaren med att göra detta, om det icke i motiveringen förekommit ett uttalande rörande innebörden av nu föreliggande proposition, ett uttalande av den art, att det, såvitt jag förstår, framtvingar en jämförelse redan nu. Det återfinnes på sid. 45 och lyder sålunda: »Det är emellertid samtidigt min förvisning, att ett sålunda modifierat förslag, därest det upphöjes till lag, icke skall åstadkomma en mindre nykterhetseffekt än med kommittéförslaget skulle kunna vinnas, utan säkrare och mera bestående skall verka till folknykterhetens fromma.»

Det är sålunda uppenbart, att regeringen med föreliggande förslag icke avsett att enbart åstadkomma förbättringar på vissa av de områden, som det här gäller att lagstifta för, utan att regeringen betraktar det föreliggande förslaget såsom det under för handen varande förhållanden bästa möjliga och mest effektiva förslag, som tänkas kan, och att det i berörda avseenden väl tål en jämförelse med det, som nykterhetskommittén utarbetat. Under sådant förhållande kan man knappast undgå att redan vid remissen av propositionen söka bilda sig ett omdöme och uttala sig om, huruvida denna av chefen för finansdepartementet uttalade förvisning kan vara riktig.

Redan vid första anblicken finner man ju, att i det nu föreliggande förslaget icke ingår det lokala vetot. Om man så gör sig reda för, vilka skäl, som i detta avseende varit bestämmande för herr finansministern, så finner man egentligen två sådana angivna. Efter det åtskilliga erinringar, gjorda från olika håll, blivit av honom relaterade, så säger han, att han icke vill uppta förslaget till lokalt veto i nu föreliggande proposition av

*Proposition
ang. försälj-
ning av alko-
holhaltiga
drycker m. m.*

(Forts.)

fruktan för att upptagande av bestämmelser härom skulle »även-tyra antagandet av de övriga grundläggande reformer», som förekomma i propositionen. Det är klart att, när man hör det skälet anföras, man får den uppfattningen, att det här gäller något, som man snart vill ha beslutat och tillämpat. Döm då om ens förvåning, när man finner att, därest den nu sittande riksdagen skulle avslå hela förslaget av den anledningen, att i detsamma ingår det lokala vetot, det övriga hinner föreläggas icke mindre än sex riksdagar och av någon av dessa antagas, innan man kommer fram till den tidpunkt, när enligt propositionen vad som däri föreslås skulle vinna tillämpning. Att under sådana förhållanden säga, att man icke vill vara med om lokala vetobestämmelsers införande i den föreliggande propositionen av den anledningen, att man fruktar de övriga reformernas fall, det är för mig fullständigt obegripligt.

Ett andra skäl, som anförts, är också, att finansministern säger, att han icke anser sig vara beredd att träffa ett avgörande, innan de av honom i övrigt föreslagna reformerna fått visa sina verkningar. Det är uppenbart, att dessa verkningar icke kunna framgå förrän någon tid efter år 1921. Det är sålunda klart att finansministern här representerar den meningen och använder såsom ett huvudskäl den uppfattningen, att prövandet av införandet av lokalt veto icke bör ifrågakomma förrän något år efter 1921. Jämväl detta skäl, det andra som förebräts i den kungl. propositionen, måste jag säga är av märklig art. Man kan icke undgå att ställa den uppfattningen i belysning av det uppdrag, som nykterhetskommittén fick av den föregående regeringen, vilken betecknade framläggande av förslag till lokalt veto, för vilket andra kammaren upprepade gånger uttalat sig, såsom den närmaste och mest trängande uppgiften på hithörande område. Det kan väl knappast vara något, som mera bjärt belyser skillnaden i uppfattning mellan den nuvarande finansministern och den regering, som gav nykterhetskommittén dess uppdrag.

I det nu föreliggande förslaget har man i huvudsak accepterat nykterhetskommitténs förslag beträffande det kommunala vetot, men även i detta avseende ha betydliga försämringar blivit i förslaget införda. Så bibehålles i det nya förslaget den nu gällande bestämmelsen, att vid hälsobrunn, badort och annan kurort länsstyrelserna kunna, oberoende av kommunernas mening, bevilja öl- och vinrättigheter. Ytterligare har konungens befallningshavande tillerkänts rätt att såväl vid upplåtelse av rättighet till detaljhandel med rusdrycker som då det gäller att utskänka vin och öl vägra att fastställa villkor, som de kommunala myndigheterna uppställt, därest dessa villkor enligt konungens befallningshavandes mening »ej kunna anses ägnade att främja det med desamma avsedda syftet.» Såsom herrarne alla känna, ingår i det kommunala vetot enligt den allmänna meningen icke blott rätt att avgöra, huruvida inom kommunen för-

säljning skall få ske eller icke, utan jämväl i vilken omfattning och under vilka förhållanden försäljningsrättigheterna skola få utövas. I sistnämnda avseende har det kommunala vetot icke blivit fullständigt tillämpat i det föreliggande förslaget, då, som sagt, konungens befallningshavande äger att icke fastställa villkor, som av kommunalmyndigheterna blivit i förevarande fall uppställda. Vad det kan komma att innebära rent sakligt, att skiftande uppfattningar hos länsstyrelserna skola få vara avgörande för det kommunala vetots innebörd, är lätt för var och en, som studerat hithörande förhållanden, att bilda sig en uppfattning om. Det nuvarande regeringsförslaget står i berörda avseende icke ens på högerns programståndpunkt av år 1911. Slutligen ha i det föreliggande förslaget de kommunala myndigheterna frantagits den dem i kommittéförslaget tillerkända möjligheten att med avgörande verkan påkalla indragandet av vissa slags rättigheter. Sålunda, även i detta avseende, i fråga om att bilda sig ett omdöme om beskaffenheten av pågående rättigheters utövning, hava de kommunala myndigheternas inflytande icke fått samma utrymme som i kommitténs förslag. Jämväl beträffande det kommunala vetot stå vi inför ett begränsat sådant, ett sådant, som genombrutits på flera håll och som företer bestämda luckor.

*Proposition
ang. försälj-
ning av alko-
holhaltiga
drycker m. m.
(Forts.)*

I nykterhetskommitténs förslag ingår ju såsom en av de bärande huvudprinciperna, att det privatekonomiska intresset skulle tillbakaträngas så mycket som möjligt från utövandet av rusdrycksförsäljningen. Man har velat, att det privatekonomiska intresset icke skulle vara fastbundet vid mängden av den omsättning, som vid utskänkningsrättigheternas utövning förekommer, och att detsamma sålunda icke skulle äga anledning påverka till ökad omsättning. I fråga om utskänkningsrättigheterna har denna önskan fullständigt förbisetts eller ignorerats. Utskänkningsinnehavarna hava enligt det nya förslaget i detta avseende samma intresse av att vidga och ständigt öka sin näring jämväl i fråga om den rena spritutskänknings som hittills. Dessutom har i fråga om vissa rättigheters innehavare dessa försetts i en helt annan ställning än hittills. Under det exempelvis vinhandlarna, som nu ha sina rättigheter endast på viss tid och dessa då förbundet med försäljningsbolagens oktroj, sålunda för närvarande hava allenast kortvariga, till tiden obestämda rättigheter, skulle de enligt det nu föreliggande förslaget få livstidsrättigheter, vilka för dem skulle, i händelse senare en lokalvetolagstiftning komme till stånd, så vitt jag förstår, skapa juridisk ersättningsplikt för samhället. Och detta icke blott för det fall, att de tvingades att upphöra med sin hantering, utan även därest genom en senare lagstiftning rätten till utövningen skulle mera väsentligt begränsas. I stället för att avlägsna det privatekonomiska intresset har herr finansministern funnit skäl att söka bereda detta, såsom han uttrycker sig, en mera tryggad ställning. Kan det vara möjligt, att herr finansministern menar

*Proposition
ang. försälj-
ning av alko-
holhaltiga
drycker m. m.*

(Forts.)

sig kunna för den åtgärden påräkna nykterhets- och förbudsvännernas medverkan?

Till partihandelns bistånd har också i regeringsförslaget borttagits det i kommittéförslaget ingående förbudet mot agents verksamhet till förmån för försäljning av vin och öl. Kommittéförslaget upptager i berörda avseende förbud mot all direkt personlig påverkan, d. v. s. agitation för försäljning av något slag av rusdrycker. I den föreliggande propositionen bibehålles detta i fråga om spritdrycker, men har däremot borttagits i fråga om vin och öl. Sålunda står man inför den något underliga företeelsen, att en finansminister förordar, att här i fortsättningen skulle få drivas agitation för vin- och ölförsäljning, beträffande vilken vinsten delvis och i större omfattning än för spritdryckerna går till enskilda och naturligtvis gör detta med undanträngande av spritdryckerna, beträffande vilka staten är den mest ekonomiskt intresserade. Jag måste säga, att även den tankegången är för mig rätt obegriplig.

I kommittéförslaget har ju också bland de mera väsentliga och uppmärksammade momenten ingått individuell kontroll vid utminuteringsen. Jag måste säga att i det avseendet denna kontroll, sådan den nu förutsättes skola komma att bli ordnad, är i viss mån, ja nästan fullständigt illusorisk. I stället för att kommittéförslaget ger bestämda anvisningar om en ovillkorlig avstängning av vissa grupper, för vilka köprätten är en obestridd olycka, exempelvis de för fylleri sakfälda, sådana, som varit intagna å anstalt för alkoholister eller vårdats på sjukhus för delirium tremens, o. s. v. — i stället för att dessa, enligt kommittéförslaget skulle vara förhindrade att under viss tid utminuteringsvis åtkomma spritdrycker, förefaller det, som om regeringen haft medömkan med vederbörande och ordnat det så, att det måste kunna tänkas, att de vid många tillfällen komma att köpa spritdrycker, och detta därför att den uppgiftsskyldighet som i förevarande avseende föreslagits av kommittén, i vissa fall och för vissa kategorier fullständigt borttagits. I stället för kommitténs direkta och bestämda anvisningar, att dessa kategorier icke skulle få köpa spritdrycker, ingår i bestämmelserna i det föreliggande förslaget ett uttalande, att alkoholhaltiga drycker ej få försälas eller från försäljningsställe utlämnas till den, om vilken skäligen anledning förefinnes till antagande, att han skall missbruka sådana eller med varans anskaffande tillhandaga någon, som gjort sig känd för sådant missbruk. Men det är bolagen själva, som, utan uppgiftsskyldighet vare sig från sjukvårdsanstalter, domstolar eller andra anstalter, efter »principiella uttalanden» från kontrollstyrelsen och »efter råd» från nykterhetsnämnderna i kommunerna skola avgöra, när avstängning skall ske. Enligt kommittéförslaget hade dessa nämnder avstängningsrätt och -plikt men nu få de endast tillfälle att lämna bolagen »råd», när avstängning skall ske. Dessutom har inkommit i detta sammanhang en något underlig anordning, nämligen en ut-

tryckligen lagstadgad förpliktelse för bolagen att sälja till personer, som vilja köpa. Det står, att den, som tror sig vara obehörigen vägrad att köpa, äger överklaga detta förhållande hos kontrollstyrelsen. Men någon klagorätt från exempelvis hustrur, över bolags villighet att sälja till deras män förefinnes icke. Det har uppenbarligen varit vissa avstängdas intressen att få utminuteringsvis köpa, som för förslagens författare framstått såsom vida mera betydelsefulla än den omständigheten, huruvida det är lämpligt att ett bolag skulle få fritt och fullständigt ansvarslost bestämma att det icke vill förfara på samma sätt, som mera välskötta bolag i andra kommuner förfara med ungefär likartade individer. Jag måste således säga, att jämväl beträffande den individuella kontrollen över utminuterungen förslaget avvikit ifrån vad man på många håll och hos många myndigheter ansett vara önskvärt i detta avseende och i stället överlämnat det hela att ordnas efter bolagens mening och i enlighet med mycket vaga anvisningar.

I fråga om bolagens organisation har också i detta sammanhang en större förändring införts. Jag skall icke närmare ingå på den saken, ty det bleve för mycket detaljer, för att egentligen intressera vid detta tillfälle; men jag skall fästa mig blott vid en sådan omständighet, som att bolagens försämningsrätt inom dem tillhöriga försäljningsområdena, såvitt jag förstår, enligt det föreliggande förslaget är fullständigt obunden.

Jag vill reservera mig för möjligen av mig gjorda misstag, ty det har icke varit mig möjligt att fullständigt ta del av propositionen, som jag fick i går, då jag dessutom haft åtskilligt att göra på annat håll och jag har måhända icke fullt uppfattat de hänvisningar och antydningar, som förefinnas i motiveringen och kanske också i själva lagtexten; men jag tror, att min uppfattning skall vara i det hela väl grundad. Och då måste jag säga, att i försämningsavseende de blivande bolagen skola ha samma rätt som bolagen hittills. Det förhållande, som gång på gång i riksdagen motionsvis påvisats, att bolagen låta en mängd järnvägsstationer fungera såsom nära nog ett slags filialer till sig, skulle, såvitt jag kan se, enligt detta förslag icke i någon mån stävjas eller förändras. I fråga om importen har ju jämväl den förändringen kommit till stånd, att i stället för att enligt kommitténs förslag samtliga köpare skulle genom bolagen få importera utifrån vad de behövde inom ramen för de bestämmelser, som gällde för köpare i allmänhet, nu denna import blivit för de enskilda fullständigt fri, dock så till vida begränsad, att man vid avhämtande av varan från tullen skulle förete ett slags hinderlöshetsintyg från bolaget, innan varan finge utlämnas. Jag kan icke ingå på några detaljer, men jag måste säga, att den argumentation, som man i detta avseende i den kungl. propositionen anfört mot att följa kommitténs förslag, synes vara dels inbördes stridig, dels för mig åtminstone alldeles obegriplig.

*Proposition
ang. försälj-
ning av alko-
holhaltiga
drycker m. m.
(Forts.)*

*Proposition
ang. försälj-
ning av alko-
holhaltiga
drycker m. m.*

(Forts.)

En av nyheterna i lagförslaget är den nya bestämmelsen om alkoholhaltens höjande för maltdrycker från 2 ¼ % till 3,6 % och extrakthaltens höjande från 6 till 9,5 %. Om den saken är det nu så, att regeringen följt vad som yttrats i en reservation, där man ansåg, att en väsentlig ökning av alkoholgränsen i fråga om maltdrycker borde kunna dels underlätta den fortsatta tillvaron för bryggerierna och dels göra tillvaron av utskänkingsrättigheter i många fall obehövligen, men denna reservation har föranlett regeringen, icke att höja till vad som i reservationen ansågs vara skäligt och lämpligt, utan att höja alkoholgränsen, som sagt, till 3,6 %, och det trots att den, som man egentligen stött sig på, har mot ett frisläppande på sätt, som skett i regeringspropositionen, uttalat varningar. Denne, professor Thunberg, säger nämligen om pilsnerdrickat, en dryck, som ju skulle ingå bland dessa av finansministern så kallade lagrade drinkor: »Alltför avsevärda risker äro under sådana förhållanden knutna vid pilsnerdrickats likställande i försäljningsavseende med svagdricka, varigenom denna dryck ju skulle få utminuterats av varje handlande som så önskade, och varigenom det skulle stå var och en fritt att efter en enkel anmälan få utskänka drycker i obegränsade mängder. Skulle på det viset denna dryck fritt få göra sig gällande som en ymnigt använd förfriskningsdryck under pågående arbete och slutligen fritt och okontrollerat få konsumeras å varje även det minsta utskänkingsställe eller kafé, vore härmed, även om man tar hänsyn till det hämmande inflytande varans pris betingar, ett ur folknykterhetens synpunkt riskabelt tillstånd skapat.» Är det ändå icke litet underligt, att när det gäller att genomföra en djupgående reform och en reform av den art, att den väl kan tåla jämförelse med varje annan, få höra det omdömet, att vad man i detta hänseende skapar är »ett ur folknykterhetssynpunkt riskabelt tillstånd»? Såvitt jag förstår, kan det icke vara lätt att för förändringen i fråga anföra annat skäl än bryggerihandlingens intressen. Ur allmän nykterhetssynpunkt kan den icke försvaras. Dessutom har man att se på den frågan, vad det kan innebära, att man samtidigt med alkoholhaltens höjande i maltdryckerna frisläpper vinet under 3,6 %. Såvitt jag förstår, har regeringen icke i propositionen åtminstone åt den saken ägnat någon som helst uppmärksamhet. Jag har icke funnit, att man där diskuterat detta problem. Men här kan möta en ytterligare fara, särskilt när drycker med högre alkoholhalt bli vida mera svåråtkomliga, än vad de nu äro.

Det förekommer — jag skall snart sluta herr talman! — i § 26 i förslaget till förordning angående försäljning av alkoholhaltiga drycker en utvidgning av en anordning, som kommittén delvis med tvekan och delvis med reservation föreslagit, nämligen rörande det i riksdagen så mycket omstridda »slutna bordet», d. v. s. rätten för personer, som i sina hem mottaga gäster till bespising minst en vecka att utan särskilt till-

stånd till gästen utskänka öl. Denna rätt ingick delvis i kommittéförslaget, men var där begränsad i vissa avseenden. Den var dels förbunden med en anmälan för var och en, som önskade få på detta sätt lämna gäster öl, dels skulle ölets mängd stå i visst förhållande till måltidernas pris så att man hade garantier för, att det var frågan om en verklig måltidsdryck. Dessa begränsningar ha emellertid i förslaget borttagits, och dess bestämmelser äro precis lika med dem, som finnas i den gamla förordningen.

Proposition ang. försäljning av alkoholhaltiga drycker m. m.
(Forts.)

Nu har mot nykterhetskommitténs förslag på en del punkter anförts, att myndigheterna uttryckt vissa betänkligheter däremot. Det kan då vara skäl i att se, vad myndigheterna i sådant avseende sagt. Jag skall nämna några myndigheter. (Jag vet icke, om man kan kalla en länsman för en myndighet, men han är dock en tjänsteman, som företräder den allmänna ordningens och sedlighetens intressen, och man måste å detta område tillerkänna honom vitsord.) De citerade uttalandena avse tillämpningen av 6 § 3 mom. i vin- och ölförsäljningsförordningen.

Länsmannen i Risinge distrikt säger: den enligt detta moment medgivna rätten att utan särskilt tillstånd utskänka öl överträdes ganska allmänt, och kontroll häröver från polismyndigheternas sida vore svår att utöva.

Länsmannen i Tveta härads östra distrikt anser, att rättigheten till utskänkning enligt detta moment missbrukats så, att gästerna fått förtära så många flaskor öl till måltiderna, att de därav blivit berusade.

Länsmannen i Uppvidinge härads mellandistrikt anser detta moment böra utgå, enär det föranleder kringgående av lagen.

K. B. i Kalmar län säger: den i detta moment medgivna rätten undandrog sig effektiv kontroll och missbrukades mycket. Särskilt tillstånd borde därför stadgas även i detta fall, ehuru under lättare former.

Kronofogden i norra Möre och Stranda härads fögderi har funnit stadgandet medföra olaga utskänkning, som vore svår att kontrollera.

Länsmannen i södra Möre härads västra distrikt har funnit stadgandet lätt kunna kringgås.

Länsmannen i Björnekulla distrikt finner stadgandet böra borttagas såsom obehövt och ledande till många olagligheter.

Likasa länsmännen i Båstads och Näsums distrikt, som anse kontroll över sådan utskänkning omöjlig.

Kronofogden i Varbergs fögderi säger: det hade inträffat, att en person, som hållit spisning för ett större antal arbetare t. ex. vid ett järnvägsbygge eller dylikt, med stöd av detta stadgande, utan att dock direkt överträda dess ordalydelse, utskänkt öl i sådan omfattning, att oordningar uppstått.

Kronofogden i Göteborgs fögderi har ungefär samma uttalande.

Proposition
ang. försälj-
ning av alko-
holhaltiga
drycker m. m.
(Forts.)

Länsmannen i Tössebo härad säger: av stadgandet framginge icke, huruvida »avtals träffande» om spisning för en vecka vore tillfyllest, för att öl och vin skulle få utskänkas vid enstaka måltid, eller om sådant endast finge ske, då person verkligen också hela den avtalade tiden använde sig av det träffade avtalet om spisning.

Polisuppsyningsmannen i Töreboda säger: stadgandet missbrukades rätt mycket, nämligen på så sätt, att värden låte gästerna underskriva en förbindelse att under en viss tid, ej understigande en vecka, hos honom intaga sina måltider, varefter servering av öl till mat *omedelbart* ägde rum. Gästerna återkommo icke, men värden hade fullgjort stadgandets föreskrift och vore ansvarsfri. »Det slutna bordet» bleve på detta sätt en offentlig serveringslokal.

Länsmannen i Grums härad säger: stadgandet missbrukades ej så sällan, i ty att öl utskänktes även till gäster, som endast tillfälligtvis intogo måltider.

Länsmannen i Hardemo härad och Kumla socken säger: stadgandet borde förtydligas, så att därav framginge, att å hotell och matserveringsställen utskänkning av öl icke finge äga rum, även om gästen träffat avtal om bespisning för minst en vecka, eller med andra ord, att det klargjordes, vad som menades med uttrycket »slutet bord».

Länsmannen i Lerbäcks och Hallsbergs socknar anför, att ovisshet rådde, huruvida en person, som uteslutande hade sin bärkning på s. k. matgäster, hade rätt att till dessa utskänka öl på grund av detta stadgande.

Kronofogden i Nora fögderi säger: det vore svårt att vaka över stadgandets efterlevnad, varför det borde utgå.

Länsmannen i Nora och Hjulsjö bergslag säger: farhågorna för stadgandets kringgående hade besannats. Få lagbestämmelser inbjödo sådan lätthet därtill. För att en tillfällig gäst skulle erhålla maldrycker, erfordrades blott, att han träffade fingerat avtal om spisning, vilket avtal brötes, om ej förr, så när dryckerna bekommits.

Länsmannen i Fellingsbro härad säger: stadgandet, som givit anledning till överträdelser och vars efterlevnad vore svår att övervaka, borde bortfalla. Därest tillstånd till däri angiven utskänkning borde ifrågakomma, skulle Konungens befallningshavande äga rätt att, på ansökan, meddela sådan.

Länsmannen i Arnäs distrikt säger: rätten till utskänkning vid slutet bord hade missbrukats så till vida, att värden tillhandahållit tryckta blanketter för avtal om en veckas spisning, och sedan en gäst undertecknat en sådan blankett, serverat honom öl, även om han önskat bekomma sådant blott för ett enda tillfälle.

Länsmannen i Hammerdals distrikt säger: stadgandet kringginges genom att en gäst, efter överenskommelse med värden, uppgåve sig vilja spisa en vecka och därefter omedelbart

serverades öl till mat. Vanligen upphörde gästerna snart med spisningen.

Samtliga dessa hava alltså sagt, att det förutvarande tillståndet var olycksdigert och skadligt. Det finnes ingen punkt i kommittéförslaget, på vilken det riktas en sådan mängd anmärkningar som mot den ifrågavarande bestämmelsen i vår förutvarande lagstiftning. Men på denna punkt har regeringen lämnat den förutvarande lagstiftningen fullständigt oförändrad, i trots av att givetvis en dylik bestämmelse komme att få en mycket större betydelse, sedan rätten att köpa spritdrycker i viss mån begränsats på flere håll och för kunder i allmänhet. Dessutom har ju också frågan om, huruvida ifrågavarande försäljare skola anses som detaljhandlare eller ej, lämnats i propositionen alldeles obeaktad. I motiveringen antydes dock, att de skola anses som sådana. Därmed inträder emellertid för dessa en allmän rätt att köpa ej blott av bolagen utan även av andra partihandlare. Sålunda får man här att göra med en i stor omfattning pågående utskänkning, som kan ordnas när som helst och var som helst utan anmälan och utan någon som helst kontroll över sig. Nu åberopar man i propositionen, att missbruk kan åtalas. Missbruk för vad? Det finnes ej någon anmälningsskyldighet, det finnes ej några bestämmelser i fråga om den omfattning, vari utskänkning får ske. Det finnes, såvitt jag förstår, ingenting annat än en fullständigt öppen lämnad rättighet, för vilken person som helst att få anordna en sådan försäljning. Sålunda: Jag kan ej ens förstå, varpå ett åtal skulle grundas. Det förefaller mig sålunda, som om man i förevarande avseende blott bibehållit och försämrat det, som fanns i en äldre lagstiftning. Men det var ju icke meningen att vi skulle bibehålla de missförhållanden av olika slag, som nu blivit anmärkta. Förbättrade tillstånd skulle ju, framhållas i propositionen vara innebörden i det föreliggande förslaget.

Det finnes åtskilliga andra dylika anmärkningar, som skulle kunna framställas, men jag vågar ej längre upptaga kammarens tid. Jag påminner mig emellertid, att under en interpellationsdebatt, som förekom här i början av riksdagen, uttalades den uppfattningen av en ledamot i kammaren, att det fanns ett visst sammanhang mellan försvaret och nykterhetsfrågan. Han sade, att om försvarsfrågan tillfredsställande löses, så ligger däri en moralisk förpliktelse att snarast möjligt taga ett bestämt steg för totalförbudets genomförande i vårt land. Något senare tolkade han varmt sina känslor för vad han i detta fall förutsåg skulle komma att möta i form av en proposition. Men jag undrar en smula, vad han tänkte, när han som ett eko av detta uttalande mötte den bestämmelse, som jag först talat om, nämligen att vissa partihandlare med rusdrycker, som den 1 augusti i år innehava viss rätt och vidtagna vissa åtgärder, skulle få behålla sin rätt lagstadgad till och med 1939. Nog

*Proposition
ang. försälj-
ning av alko-
holhaltiga
drycker m. m.
(Forts.)*

*Proposition
ang. försälj-
ning av alko-
holhaltiga
drycker m. m.*

(Forts.)

förmodar jag, att han i detta förslag fann en underlig förberedande åtgärd till genomförande av vad han ansåg vara en omedelbar och given följd av försvarsfrågans lösning vid denna riksdag.

Jag har med vad jag sagt trott mig kunna uppvisa, att det finnes skäl för att man har svårt att följa med, när från regeringens sida göres gällande, att här vore fråga om en djupgående reform, bättre och mera verkningsfull än andra ifrågasatta. Det skall erkännas, att införande av här föreslagna bestämmelser innebär en förbättring på vissa punkter. Men här skulle det ju vara fråga om ett förslag, som »säkrare och mera bestående» än exempelvis nykterhetskommitténs förslag skulle verka till folknykterhetens fromma.

Ja, jag har, herr talman, fullständigt avhållit mig från deklamationer. Men jag vill sluta med att säga, att nog måste det röra sig underliga tankar hos många ute i landet. Det är rätt ofta så att, när vi strida här i kamrarna, det står klassintresse mot klassintresse, gruppförmåner mot gruppförmåner. Vad vilja då de, som här påyrkat en fullt effektiv reform? Avse de att därmed förskaffa sig personligen några fördelar på de andras bekostnad? Nej, det är för dem fullständigt fjärran. De avse endast att därmed skapa det största möjliga värn mot det, som är en verklig fara för deras hem och deras barn. Deras förhoppning, att den nuvarande finansministern skulle komma att nämnas bland dem, som genomfört stora reformer på detta området ha grusats. Deras hopp står nu, därom är jag övertygad, dels till bevillningsutskottet, dels ock till det parti i denna kammare, som kallar sig det nationella, och som säkerligen ej kan underlåta att visa sitt intresse, när det gäller att skapa sundhet, styrka och hälsa åt vårt folk.

Jag anhåller, herr talman, att detta mitt yttrande får åtfölja den kungl. propositionen till bevillningsutskottet.

Herr statsrådet V e n n e r s t e n: Herr talman, mina herrar! Det är särskilt ett uttryck i motiveringen i den nu föreliggande kungl. propositionen, som, efter vad den föregående ärade talaren sade, föränlett honom att vid denna remiss begära ordet och göra de anmärkningar vi nyss hörde. Det är det uttalande, som jag tillåtit mig göra, att detta modifierade förslag enligt mitt förmenande, därest det upphöjdes till lag, icke skulle åstadkomma en mindre nykterhetseffekt än nykterhetskommitténs förslag, utan att det säkrare och mera bestående skulle verka till folknykterhetens fromma. Nu är det ju alldeles påtagligt, att detta omdöme är ett uttryck för min personliga mening, fotad på den erfarenhet jag äger och på de åsikter jag personligen har i fråga om det bästa och säkraste sättet att främja folknykterheten. Och därvid har det varit två moment, som för mig varit avgörande.

För det första har jag ansett att, därest man vill göra någonting verkligt effektivt till folknykterhetens höjande, man skall i fråga

om lagstiftningen gå till väga med mycket stor försiktighet och icke inskrida med starka restriktiva bestämmelser förr, än det bärande underlaget ute hos folket verkligen kan anses förefinnas. För det andra anser jag att, om man nu vill skrida till en reform, vi alla, såvitt möjligt är, måste i det stora hela kunna enas därom; ty sker ej detta — skulle reformen framtvingas av den ena orsaken eller den andra, utan att viljan och hjärtat äro med, så är det enligt mitt förmenande fara för, att den avsedda verkan och nyttan icke bli bestående.

*Proposition
ang. försälj-
ning av alko-
holhaltiga
drycker m. m.
(Forts.)*

Det är utgående från denna uppfattning, som jag har tillåtit mig det uttalande, som talaren kritiserat, men för vilket jag på skäl, som jag nu har anfört, anser mig kunna stå till svars. Det är alltså fråga om — eller låt mig säga: det var, när jag tillträdde mitt ämbete, fråga om att söka av det föreliggande mycket innehållsriga kommittébetänkandet göra det bästa möjliga. Man hade att åstadkomma ej en demonstration i nykterhetsvänlig riktning, om än så betydelsefull, utan ett arbete, som skulle resultera i ett antagande inom riksdagens båda kamrar av det förslag, som man hoppades kunna framlägga, och det är denna synpunkt, som i mycket har givit sin prägel åt det här föreliggande förslaget. Nu vet jag väl, att man kommer att svara mig: tror Ni då ej, att även vi, som bära fram nykterhetskommitténs förslag, hava samma mening och samma mål, nämligen att vårt förslag skulle av riksdagens båda kamrar antagas? Jo, visst har man väl det, men det gäller ju för var och en att söka bedöma situationen, sådan han ser den, och för mig har det stått klart att, om man ville bära fram ett förslag, som skulle kunna antagas på grund av dess verkliga nykterhetsfrämjande innebörd och på grund av dess egenskap att stå i god samklang med den stämning, som råder inom hela folket, man borde göra rätt så stora modifikation i nykterhetskommitténs förslag. Har jag därvid dömt orätt, och skulle det visa sig, att de befintliga förutsättningarna, vare sig därute eller här inne i riksdagens kamrar icke vore av mig riktigt bedömda, så skulle ingen hellre än jag se, att nykterhetskommitténs förslag mera obeskuret ginge igenom, men det är väl ändå ej så, att läget vare sig i ena eller andra avseendet är sådant, att vi kunna med framgång skrida till så långt gående inskränkningar, som sistnämnda förslag skulle medföra, utan vi skulle därmed säkerligen utsätta oss för ett nog så betänkligt och för i främsta rummet nykterhetssaken farligt bakslag.

Jag kan, herr talman, ej tillåta mig att i detalj gå in på ett bemötande av vad den föregående ärade talaren anförde. Jag vill blott i förbigående säga, att en del av hans uttalanden måhända beror på de olika uppfattningar, han och jag i några väsentliga punkter hava. Han vänder sig redan nu med kraft mot bruket. Jag söker i det förslag, som här är framlagt, vända mig mot missbruket, och går därvid tillväga på ett annat sätt, än den ärade talaren och nykterhetskommittén. Jag har trots det vara klokt att göra lagbestämmelserna mera smidiga, så att de måtte bättre kunna anpassa sig efter det levande livet. Jag anser det ej vara klokt att skapa alltför

*Proposition
ang. försälj-
ning av alko-
holhaltiga
drycker m. m.*

(Forts.)

stränga bestämmelser, utan jag anser, att man bör göra dem något mera mjuka, så att de må kunna på olika sätt anpassa sig efter de rådande förhållandena. Detta är i allra främsta rummet fallet med den del av det nu föreliggande förslaget, som rör kontrollen över spritdryckernas utminutering. Här finnes, som vi veta, i vårt land olika system i verksamhet sedan flera eller färre år tillbaka, och ännu är det väl ingen givet att säga, vilket av dessa system som i längden kommer att visa sig bäst, och dessutom är det nog många andra förhållanden, som göra, att man snarare bör fastslå vissa principer än i detalj stadga vissa åtgärder, som skulle vid kontrollens utformande användas. Jag vill i det avseendet endast peka på en omständighet, som utvisar den skillnad i uppfattning, som i detta avseende råder mellan den föregående ärade talaren och mig.

Den ärade talaren framhöll, att man i detta förslag ej finner någonting rörande begränsningen av restauranternas vinstintresse. Nej, men det är oss alla väl bekant, att man från det bolag, som här i Stockholm handhar brännvinsutminuteringen och -utskänkningen, lyckats åstadkomma åtgärder, ägnade, såvitt jag förstår, att i hög grad verka i den av den ärade talaren såsom önskvärd påpekade riktningen. Nu föreligger intet som helst hinder för att just samma tillvägagångssätt kan komma att tillämpas överallt i landet, där man har att bekämpa missbruket, såsom man framför allt har i våra städer. Och enligt mitt förmenande skall man på den vägen kunna lika säkert komma till målet, som om lagförslaget innehölle någonting därom. Detta blott som ett exempel.

Jag slutar med att vädja till eder alla, mina herrar, att nu gå till granskning av förslaget i den uppfattningen att, om vi alla kunna enas, vi därmed lagt en långt säkrare och långt mera bestående grund för det framtida arbete, som utan tvivel måste komma även på detta område, ty utvecklingen stannar ju aldrig. Låt vara, att många se förbudet hägra och tänka, att därmed är väl ändå målet vunnet och då upphör arbetet på detta område — jag har ej vågat sträcka mina blickar så långt. Jag har ansett det vara klokast att se tiden, sådan den är, och göra vad man kan för att på ett så effektivt sätt, som förhållandena tillåta, bekämpa missbruket och därigenom kanske åstadkomma, att även bruket minskas och därmed skadan av det föredöme, som bruket kan giva dem, som gärna missbruka dessa drycker — och kanske komma vi på den vägen slutligen också därhän, att denna fråga en gång utan ännu strängare lagbestämmelser bragts till en för landet och folket lycklig lösning.

Herr Kvarnzelius: Herr talman! Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet yttrade i början av sitt anförande, att hans ställning var olika den föregående talarens därutinnan, att under det herr Ekman vände sig mot bruket, herr finansministern vände sig mot missbruket. Ja, om det är så, att herr finansministern velat göra detta konsekvent, då förstår jag ej, hur herr finansministern har kunnat ur det nu framlagda förslaget utmönstra en bestämmelse, som nykterhetskom-

mittén har i sitt förslag, varigenom bolagen förbjudits att sälja till personer, om vilka ingen tvekan råder, att de göra sig skyldiga till missbruk. Den bestämmelsen är ju fullständigt eliminerad, och i stället är hela förslaget byggt på, att vederbörande myndigheter, Konungens befallningshavande och försäljningsbolagen, skola handha försäljningen och utöva kontrollen i sådant syfte, som i 31 § blivit föreskrivet. Men den skall vara ganska främmande för de verkliga förhållandena, som tror, att med det generella stadgande, som där blivit inskrivet, bolagen i fortsättningen skola komma att handha försäljningen så, att ingen försäljning kommer att ske till dem, som missbruka spritdrycker. Den, som vill taga del av de utredningar, som återfinnas i nykterhetskommitténs förslag, skall finna, att långa stycken där äro en enda anklagelseakt mot det sätt, på vilket bolag och myndigheter fyllt sin uppgift att försälja i enlighet med syftet i nuvarande lagstiftning. Om man vill bygga på den förutsättningen, att bolagen skola handhava försäljningen i det syftet, vari finansministern tydligen anser, att försäljningen bör utövas, så måste förutsättningen för detta vara, att det finnes i spetsen för vederbörande bolag en person, som verkligen besjålas av sin uppgift, men hur många personer hava vi i spetsen för systembolagen här i landet i närvarande stund, om vilka man verkligen kan säga detta? Jag tror ej, att vi för närvarande kunna räkna dem ens till ett tiotal tillsammans. Det är egentligen endast på två platser, där individuella restriktioner med framgång tillämpats av bolagen, nämligen i Göteborg och Stockholm, och det — det vill jag villigt erkänna — med mycket gott resultat. Med ledning av vad man där tillämpat på frivillighetens väg har man inom nykterhetskommittén utarbetat bestämmelser, som skulle bliva bindande för bolagen på andra ställen. Detta har finansministern fullständigt utelämnat och i stället utan vidare litat på, att alla bolag skulle handhava försäljningen på ett tillfredsställande sätt. Stödet för denna förhoppning grundar han därpå, att det allmänna tillsätter majoriteten av systembolagens styrelse. Den skall emellertid vara bra litet bekant med det verkliga livet, som tror, att i nuvarande stund därmed finnes en tillräckligt säker garanti för realiserandet av syftet med denna lagstiftning. Jag behöver i det fallet endast peka på, huru stadsfullmäktige här i Stockholm fyllde sin uppgift därutinnan, när de valde sin representant i Aktiebolaget Stockholmssystemets styrelse vid en där uppkommen ledighet, där en person insattes, om vilken samtliga hade sig bekant, att han var den mest bestämde motståndare till hela systemet, sådant det för närvarande utövas eller hur exempelvis en länsstyrelse i ett av våra sydligaste län insatte som representant för länsstyrelsen i ett bolag en person, som landstinget förut enhälligt utmönstrat därför, att han vanvårdat sitt uppdrag för landstingets räkning. Kan man verkligen med sådana exempel för ögonen, vartill motstycken kunna plockas

*Proposition
ang. försälj-
ning av alko-
holhaltiga
drycker m. m.
(Forts.)*

*Proposition
ang. försälj-
ning av alko-
holhaltiga
drycker m. m.
(Forts.)*

fram från alla delar av riket, tro, att man skall få någon effektivitet i fråga om den nya lagstiftningen, vinna någonting verkligt fruktbringande i det syfte, som man vill vinna med denna lagstiftning? Om man vill se efter, hur många av våra länsstyrelser hava handhaft sin rättighet att meddela tillstånd till försäljning av rusdrycker, och om man i det hänseendet endast studerar den del av nykterhetskommitténs betänkande, som talar om de rättigheter, som under en viss tid blivit beviljade av dessa myndigheter så skall man finna, att denna del är en enda lång rad av anklagelser för den slentrianmässiga tillämpning av lagen, som gjort sig gällande och där nykterhetssynpunkten lämnats obeaktad.

Vidare har herr finansministern i sin motivering sagt, att han i stort sett anslutit sig till de synpunkter, som kommit till uttryck i socialstyrelsens yttrande över nykterhetskommitténs förslag. Socialstyrelsens yttrande är i propositionen återgivet jämte två reservationer fogade till detta socialstyrelsens yttrande. Men man saknar i detta referat över inkomna yttranden en tredje reservation, som även avgas till socialstyrelsens yttrande, och jag skall be att få återgiva innehållet av denna reservation, avgiven av en icke absolutist. Han yttrar: »I sitt underdåniga utlåtande förklarar socialstyrelsen ändamålet med en lagstiftning av förevarande slag böra vara att nå den största möjliga och bestående nykterhetseffekt. Denna uppfattning överensstämmer väl med de ämbetsuppgifter, som blivit anförtrödda åt styrelsen, och jag gillar den till fullo såsom utgångspunkt för granskningen av ifrågavarande författningsförslag. Emellertid vill det synas mig, som om styrelsen vid sina erinringar mot särskilda delar av förslaget stundom lämnat denna utgångspunkt ur sikte» — det är anmärkningsvärt då en t. f. byråchef uttalar sig så pass skarpt mot ett yttrande avgivet av en styrelse i vilken han har säte. — »Berörda erinringar», heter det i fortsättningen, »gå i huvudsak ut på att undanröja en del inskränkningar, vilkas nackdelar enligt styrelsens mening icke uppvägas av den nykterhetseffekt, man kan förvänta av dem. Jag vill icke förneka, att vissa inskränkningar kunna vara av sådan beskaffenhet, men det förefaller mig, att styrelsen vid nämnda vägande visat benägenhet att något mer beakta nackdelarna än nykterhetseffekten. Hela nykterhetslagstiftningen åsyftar väsentligen att genom allehanda, ofta i och för sig mindre tilltalande inskränkningar i den personliga handlingsfriheten motverka alkoholförbrukningen. Vid denna lagstiftnings tillämpning får den måttliga förbrukaren i många fall finna sig i att lida för den omåttliga — någon allmängiltig, rationell gräns mellan bruk och missbruk låter sig nämligen knappast uppdraga, och bruket måste ju för övrigt i regel anses i sig innebära fara för missbruk.»

Den väsentliga punkten, i vilken propositionen avviker ifrån nykterhetskommitténs förslag och ifrån vad som allmänt önskas

av landets nykterhetsfolk, är ju beträffande frågan om lokalt veto. Detta är, som den föregående talaren betonade, den punkt, omkring vilken den organiserade nykterhetsrörelsen allt mer och mer enhälligt samlat sig, och det är vid denna reform, som den knyter sina varmaste förhoppningar. Är det verkligen så, som herr finansministern dels i propositionen och dels i dag har betonat, att han hyser sympatier för det lokala vetot, så synes det mig liksom den föregående talaren, att det här hade bjudits ett utmärkt tillfälle att räcka dessa många hundratusenden den hjälpende hand, som utan tvivel är erforderlig, för att man skall kunna realisera införandet av dessa bestämmelser om full folklig självstyrelse på detta område. Det är ju en så avsevärd tidrymd tilltagen även enligt kommitténs förslag, innan lagförslaget skulle träda i kraft, att man hade kunnat hoppas att med god vilja och förenade ansträngningar kunna bryta motståndet mot det lokala vetot på dessa fyra år till år 1917.

*Proposition
an g. försäl-
ning av alko-
holhaltiga
drycker m. m.
(Forts.)*

Är det så, att man fortast möjligt vill uppnå någon nykterhetseffekt med det förslag, som man framlägger, så förstår jag vidare icke, varför regeringen föreslår, att bestämmelserna skola träda i kraft först år 1921, då det, såvitt jag förstår, icke finnes något betydande sakligt skäl, varför icke bolagens organisation i enlighet med nykterhetskommitténs förslag och med den kungl. propositionen i övrigt tillämpad, skulle kunna genomföras redan år 1917. Det finnes ingen rättighet, som sträcker sig utöver den tiden, vilken skulle göra det omöjligt, att systembolagen redan då fullständigt över en kam skulle kunna tvingas att försälja rusdrycker i enlighet med det system, som finansministern föreslår skall träda i kraft först år 1921. Jag kan icke frigöra mig från den känslan, att denna långa övergångstid icke bär vittnesbörd om den varma nitälskan för åstadkommande av ökad folknykterhet här i landet, som fick ett så värtaligt uttryck i herr finansministerns uttalande.

Jag har icke för avsikt att här ingå på någon fullständig granskning av det kungl. förslaget — det blir tillfälle att sedermera ägna det en mera ingående behandling — men jag kan icke uraktlåta att fästa uppmärksamheten på ytterligare en sak, som förekommer i propositionen och som förtjänar den allra noggrannaste uppmärksamhet. Jag syftar på vad herr finansministern säger på sid. 82 i propositionen: »Slutligen vill jag framhålla, hurusom det enligt min åsikt ännu är för tidigt att avgöra frågan, om de betydande belopp, som komme att tillfalla statsverket genom öl- och vinhandelns förläggande under bolag, skola ingå i statsverkets fond av rusdrycksmedel eller icke.» Det är icke så synnerligen länge, sedan riksdagen beslöt att frigöra landsting, kommuner och hushållningssällskap från ekonomiskt beroende av från rusdryckshanteringen härflytande medel. Samtidigt beslöt riksdagen en begränsning av statens ekonomiska intresse av denna hantering. När denna princip sålunda så nyligen blivit av riksdagen och regeringen

*Proposition
ang. försälj-
ning av alko-
holhaltiga
drycker m. m.
(Forts.)*

godkänd, så förefaller det mig egendomligt, att herr finansministern året efter kommer och sträcker ut ett finger, vilket, såvitt jag förstår, måste innebära, att man har för avsikt att ytterligare engagera det allmänna i denna hantering genom att låta inkomster därifrån ingå i statsregleringen. Det är enligt mitt förmenande en ytterligt betänklig sak att på detta sätt vilja skjuta denna fråga på framtiden samtidigt med att det föreslås att lägga öl och vin under bolag. Vål är det riktigt att befria enskilda från intresse i denna hantering, men det är nästan lika viktigt att också se till, att det allmänna icke alltför mycket engageras, ty vid varje tillfälle, när det göres ett försök att åstadkomma en verkligt djupgående förändring av lagstiftningen, som innebär en minskning av konsumtionen, komma eljest med nödvändighet finansiella betänkligheter att resa sig emot ett biträdande av ett sådant förslag. Därest denna fråga lämnas öppen och öl och vin läggas under bolag, så att ytterligare betydande medel tillföras statsverket, utan att man föreskriver, att dessa skola övergå till statsverkets fond av rusdrycksmedel, har man lagt hinder i vägen för att komma fram vidare på nykterhetslagstiftningens område. Det står, såvitt jag kan finna, i fullständig strid med vad herr finansministern nyss uttalade som en av sina grundprinciper, då han sade att, om man vill göra något verkligt bestående för folknkykterhetens höjande, man måste gå till väga med mycket stor försiktighet. Ja, herr finansminister, till denna försiktighet hör naturligtvis som en av de mest elementära grundsatserna, att man icke på någon punkt gör det svårare att komma fram, än vad det för närvarande är, eller på någon punkt lägger hinder i vägen för att senare taga ytterligare steg framåt. Men genom att lämna denna fråga om vinstmedlen öppen skapar man just ett sådant hinder. Samma är förhållandet på ett annat område. Som den föregående talaren påpekade, är det ju så, att man i fråga om lagrade drickor föreslår bestämmelser, som ur nykterhetssynpunkt innebära en försämring. För närvarande äro dessa drickor bundna av nuvarande bestämmelser, men enligt det kungl. förslaget skulle de likställas med fullständigt oskyldiga alkoholfria drycker. En utveckling i sådan riktning synes det mig vara alldeles omöjligt att reflektera på. Varje steg, som skall tagas på nykterhetslagstiftningens område, måste naturligtvis konsekvent leda i samma riktning, så att man icke samtidigt med att man tager ett steg åt ett håll, gör eftergifter åt ett annat, där erfarenheten verkligen visat, att fara föreligger. Det kan icke förnekas, att dess maltdrycker om 3,6 % innebära en stor samhällsfara. Den, som litet känner till, hur det går till ute i bygderna, måste erkänna den fara, som ligger i en lätt tillgång på maltdrycker, även av så pass låg alkoholhalt. I propositionen talas om de sensationer, som iakttagos vid ett försök i Lund efter förtärande av åtta flaskor öl. Jag har sett arbetare, som förtärt tjugufem flaskor öl på en

jämförelsevis kort stund. Det hör icke till ovanligheten, att tolv, femton, tjugu, ja ända till trettio flaskor förtäras av en person under en eftermiddag, utan att de sensationer göra sig märkbara, som det i propositionen talas om.

*Proposition
ang. försälj-
ning av alko-
holhaltiga
drycker m. m.
(Forts.)*

Jag vill sluta med att säga, att man naturligtvis måste erkänna, att den kungl. propositionen på många områden innebär förbättringar i förhållande till nu gällande lagstiftning, men den saknar ett genomgående enhetligt system. Samtidigt med att man täpper till och försvårar åtkomsten av rusdrycker på en punkt, lämnar man på ett annat håll öppningar, varigenom rusdrycker kunna åtkommas av personer, som vilja missbruka desamma. Därigenom eliminerar man bort värdet och nyttan av de bestämmelser som stadgas och man uppnår icke den ökning av folknykterheten, som är vad man ytterst avser att vinna med en restriktiv nykterhetslagstiftning, genom vilken man, så länge man icke kommer in på förbudets område, strävar efter att konsekvent och systematiskt på alla punkter komma åt och förhindra missbruket.

Herr Ekman, Karl Johan: Herr talman, mina herrar! Man lär väl icke kunna förneka, om man vill vara rättvis, att det av regeringen framlagda förslaget betecknar ett betydande framsteg för nykterhetsrörelsen i vårt land. Jag tror också, att landets nykterhetsvänner kunna vara tacksamma mot regeringen för det arbete och det varma intresse, den nedlagt på denna fråga. Vad som här föreslagits bygger ju i allt väsentligt på nykterhetskommitténs förslag. Det kan icke annat än vara en vinst, att det framlagts från regeringshåll med den auktoritet, som därmed följer. Jag hoppas, att därigenom vad som från regeringens sida föreslagits skall vara säkerställt till stor vinst för nykterhetsrörelsen i vårt land. Nu kan man visserligen om åtskilliga detaljer hysa delade meningar, och anmärkningar i den vägen ha framförts av de föregående talarna, men det hindrar icke, att det framlagda förslaget i stort sett är av den största betydelse för nykterhetsrörelsen. Jag skulle visserligen för min del gärna ha sett, att förslaget gått längre och medtagit det lokala förbudet i en eller annan form. Detta har icke skett, men vi veta alla, att motioner därom föreligga, varför det icke finnes något hinder för denna riksdag att, om verkligen ställningen därinom visar sig vara sådan, bygga vidare på det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget. Jag hoppas, att utskottet, när det behandlar Kungl. Maj:ts förslag i samband med de väckta motionerna, gör det med öppen blick för att vad som i propositionen och vad som i motionerna därutöver föreslagits verkligen må kunna genomföras vid denna riksdag, så att utskottets förslag icke på något sätt kommer att lägga hinder i vägen för eller äventyra, vad som kan uppnås av verkligt praktisk betydelse. Jag hoppas således fortfarande, såsom jag yttrade i min interpellation, att riksdagen i år skall komma till ett positivt och gagnande beslut i denna fråga.

*Proposition
ang. försälj-
ning av alko-
holhaltiga
drycker m. m.*

Efter härmed slutad överläggning hänvisades den kungl. propositionen till bevillningsutskottet.

Till utskottet skulle jämväl överlämnas de med anledning av berörda kungl. proposition inom kammaren nu avgivna yttrandena.

(Forts.)

Föredrogs och lades till handlingarna statsutskottets under gårdagen bordlagda memorial nr 1, angående utgifterna under riksstatens första huvudtitel, innefattande anslagen till kungl. hov- och slottsstaterna.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets sitslidna dag bordlagda utlåtanden nr 3 och 49—56.

Vid föredragning av bevillningsutskottets under gårdagen bordlagda betänkande nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående en deklaration med Frankrike rörande upphävandet av den svenska konsularjurisdiktionen i franska intresseområdet av Marocko, biföll kammaren vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av konstitutionsutskottets den 18 och 21 innevarande månad bordlagda utlåtande nr 12, i anledning av väckt motion angående likställighet mellan städer och landsbygd i avseende å antalet representanter i landsting, biföll kammaren vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo statsutskottets den 18 och 21 i denna månad bordlagda utlåtanden:

nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till främjande av nykterhet och motarbetande av dryckenskappens följder;

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande av kronans rätt till danaarv efter lantbrukaren Jöns Johnssons i Kyllingaröd hustru Anne Kerstine, född Nilsson;

nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande av kronans rätt till danaarv efter smeden Viktor Engman från Sturehof;

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande av kronans rätt till danaarv efter förre folkskolläraren Carl Johan Carlstens i Bonäs hustru Anna Kristina Carlsten, född Malmgren;

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande av kronans rätt till danaarv efter Johan Wilhelm Johanssons i Mycklinge hustru Johanna Lovisa Johansson, född Larsdotter;

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande av kronans rätt till danaarv efter änkan Hedda Jansson från Lindby;

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anläggning av en statsbana från Dagarns järnvägsstation till Hultebo;

nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående användandet av överskott å medel, som anvisats till stambanan genom övre Norrland; och

nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag av statens järnvägars trafikmedel till svenska järnvägsmänens vilohemsförening samt till rekreationshemmet för Sveriges lokomotivmän.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo statsutskottets den 18 och 21 innevarande juli bordlagda utlåtande nr 43, i anledning av väckt motion angående ersättning till vissa lägenhetsinnehavare för liden förlust vid bortförande av byggnader från ett till statens järnvägar upplåtet område vid Gällivare.

Ang. ersättning till vissa lägenhetsinnehavare för bortförande av byggnader från ett kronans område.

I en inom första kammaren väckt, till statsutskottet remitterad motion (nr 4) hade herr *W. Gullberg* hemställt, att riksdagen ville besluta, att även de lägenhetsinnehavare, som på grund av riksdagens förut fattade beslut icke kunnat erhålla någon ersättning för den förlust, som de lidit genom bortförande av sina byggnader från det till statens järnvägar upplåtna området av kronans överloppsmark omkring Gällivare malmberg, måtte på grund av billighetsskäl tillerkännas sådan ersättning med belopp, som riksdagen kunde finna skäligt bestämma.

Utskottet hade i nu föredragna utlåtande på anförda skäl hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr *Gullberg*: Herr talman, mina herrar! En motion med samma innehåll väcktes förlidet år i andra kammaren av herr *Sandstedt*. Även den behandlades av statsutskottet och avslogs av riksdagen. Under debatten i andra kammaren yttrade en av statsutskottets ledamöter, att motionen hade bort innehålla en utredning i frågan, så att riksdagen kunnat se omfattningen av motionärens önskemål. En sådan utredning har nu verkställts där uppe och finnes intagen i min motion. Denna utredning visar, att det är fjorton lägenhetsinnehavare det gäller, och den sammanlagda summan uppgår till cirka 46,000 kronor. De övriga lägenhetsägarna där uppe, som fått ersättning, ha erhållit omkring 48 %, och således skulle det nu bliva en ersättningssumma av cirka 23,000 kronor. Alltså kan riksdagen nu fullständigt överblicka hela frågans omfattning. Man kan göra sig den frågan, huruvida dessa lägenhetsinnehavare någon gång ha fått sina krav prövade. Ja, de vände sig år 1901 till Kungl. Maj:t med begäran om ersättning. Kungl. Maj:t hänsköt frågan till järnvägsstyrelsen och Konungens befall-

Ang. ersättning till vissa lägenhetsinnehavare för bortförande av byggnader från ett kronans område.

(Forts.)

ningshavande i Norrbottens län, vilka myndigheter emellertid avstyrkte ersättning under förklaring, att sökandena ej hade någon rätt till grunden, varpå deras byggnader voro uppförda, och ansågo, att man ej heller ur billighetssynpunkt kunde hämta stöd för ett bifall till deras ansökan. Vidare hade sökandena anmodats att föra bort sina hus, men icke gjort detta godvilligt. Dessutom fann Konungens befallningshavande i Norrbottens län, att ett bifall till framställningen kunde föra med sig fortsatta inkräktningar på kronans mark. Med anledning av dessa utlåtanden avslog Kungl. Maj:t deras ansökan.

Riksdagen har emellertid ständigt uttalat sig för att andra synpunkter skulle göra sig gällande vid bedömande av denna fråga, nämligen billighets- och lämplighetssynpunkter, och därför hava också ersättningar som bekant utbetalats. Jag kan icke finna annat, än att ur dessa synpunkter ifrågavarande lägenhetsinnehavares önskemål förtjäna att uppmärksammas och tillmötesgåas av riksdagen. Jag talade häromdagen med en av statsutskottets ledamöter, vilken varit med vid behandlingen av motionen. Han hade den uppfattningen, att de lägenhetsägare, det här gäller, byggde dessa hus, trots att de visste, att området i fråga var avsett till bangård. Ja, vore denne statsutskottsledamots uppfattning riktig, då hade riksdagen naturligtvis icke någon anledning att tillmötesgå en begäran om ersättning. Men så är icke förhållandet. De lägenhetsägare det här gäller byggde samtidigt med dem, som fått ersättning. Emellertid, statsutskottet är enhälligt i att avslå motionen, och jag förstår, att vad jag här kunnat anföra icke betyder så mycket emot dess auktoritet. Jag vill emellertid säga herrarna, att motionen nog kommer igen, ty det är enligt min mening rättfärdigt att giva en skälig ersättning till dessa, som, innan det var ordnat med tomter och dylikt där uppe, vedervågade sina små kapital och byggde dessa fastigheter, vilka de sedan fingo bortföra, därvid ådragande sig förluster.

Jag har, herr talman, intet yrkande.

Greve Wachtmeister, Fredrik: Ehuru den ärade motionären slutade sitt anförande med att han icke hade något yrkande, anser jag mig böra säga några ord till bemötande av den motivering för sin ståndpunkt, han här framfört. Han sade mot slutet av sitt anförande, att motionen nog kommer igen, ty den är rättfärdig. Han började sitt anförande med att omtala, att en precis likadan motion, som den han framlagt för riksdagen i år, i fjol framfördes i andra kammaren av herr Sandstedt. Den avsågs då av båda kamrarna. Jag vill för kammaren omtala, att denna motion nu har varit före i andra kammaren och där avslagits utan någon diskussion.

Det huvudskäl, varpå motionären har grundat sin framställning, är att han anser, att alla de personer, som där uppe byggt på det till järnvägen upplåtna området skulle få ersättning i likhet med dem, som byggt på den mark, som blivit överlämnad till bolaget. Nu har riksdagen i detta avseende på grund av

motioner både vid 1903 och 1910 års riksdag fattat en bestämd position till denna fråga. Riksdagen har nämligen gått så långt, som den har ansett sig kunna göra. Den har skrivit till Kungl. Maj:t och bett Kungl. Maj:t att pröva dessa anspråk ur billighetssynpunkt och komma med den framställning, som en sådan prövning kan föranleda. Så har nu skett beträffande alla dessa personer, som herr Gullberg uppräknade i sin motion och vilkas ersättningsanspråk sammanlagda uppgå till 46,000 kronor. Alla dessa personers anspråk ha av Kungl. Maj:t blivit prövade just ur billighets- och lämplighetssynpunkt men de ha icke befunnits befogade. Jag tror, att det är alldeles omöjligt för riksdagen att gå längre än den gjort. Riksdagen har velat vara billig och rättfärdig, och jag tror, att den varit det. Jag tror, att vi ha alla möjliga skäl att stå kvar på den ståndpunkt, som vi intogo i fjol, då vi avslog herr Sandstedts lika lydande motion.

Jag yrkar bifall till statsutskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren vad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets den 18 och 21 i denna månad bordlagda utlåtanden

nr 44, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående årligt understöd åt förre stationsinspektoren vid statens järnvägar Carl Edvard Jungbergs änka Ida Erika Jungberg, född Engströmer;

nr 45, i anledning av väckt motion om förhöjd pension åt förre stationsmästaren P. Tollstedt;

nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående årligt understöd åt poststationsföreståndaren Emma Grahnberg; och

nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående understöd åt ångbåtsbefälhavaren O. A. Svenssons änka och minderåriga barn samt åt smedsförmannen O. F. Wikströms änka,

biföll kammaren vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Föredrogs ånyo första kammarens andra tillfälliga utskotts den 18 och 21 i denna månad bordlagda utlåtande nr 3, angående skrivelse till Konungen med begäran om utredning beträffande möjligheten att indraga första och någon del av andra klassens personvagnar vid trafik å statens järnvägar.

*Om indragning
av personvagnar
av högre
klass vid trafik
å statens
järnvägar.*

I en inom första kammaren väckt motion, nr 61, som hänvisats till behandling av kammarens andra tillfälliga utskott, hade herr Rosén hemställt, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning, dels huruvida och i vilken omfattning andra klass personvagnar kunde indragas i blandade tåg och persontåg å kortare sträckor, dels om möjligheten av indragning av första klass personvagnar, samt hemställa, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga de åtgärder, vartill utredningen kunde giva anledning.

Om indragning
av personvagnar
av högre
klass vid trafik
å statens
järnvägar.
(Forts.)

Utskottet hade i föreliggande utlåtande på åberopade grunder hemställt, att herr Roséns förevarande motion icke måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

Reservation hade avgivits av herrar *Rosén* och *Steffen* utan framläggande av deras mening.

Herr Steffen: Herr talman, mina herrar! I utskottets utlåtande återfinnes mot slutet följande passus: »Utskottet anser det emellertid önskvärt, att statens järnvägars statistik föres på ett sådant sätt, att möjligast noggranna kännedom om räntabiliteten av första och andra såväl som tredje klassens trafik, var för sig, vinnes.» Avsikten med min reservation är att betona, att utskottet enligt min mening bort med större kraft och följdriktighet hava fullföljt den här uttalade tanken, samt att utskottet bort i sin motivering i sammanhang härmed öva en viss kritik mot en i utlåtandet anförd skrivelse från kungl. järnvägsstyrelsen.

Det är nämligen förhållandet, att utskottet genom vederbörande statsråd vänt sig till kungl. järnvägsstyrelsen med begäran att erhålla statistiska uppgifter, »utvisande den ekonomiska bärigheten av de för första, andra och tredje klass persontrafik anordnade och använda vagnarna eller vagnavdelningarna, dels var för sig och dels i förhållande till den ekonomiska bärigheten av den totala i persontrafik använda materialen». Till svar på denna begäran avlät kungl. järnvägsstyrelsen en skrivelse, som herrarna finna återgiven på sid. 3—8 i utskottets utlåtande. Enligt min mening har järnvägsstyrelsen på ett synnerligen otillfredsställande sätt upptagit till besvarande den fråga, utskottet tillåtit sig framställa.

Om vi se efter vad järnvägsstyrelsen yttrat, finna vi till en början på sid. 4 i utskottets utlåtande, att järnvägsstyrelsen där framhåller, hurusom för närvarande icke särskilda vagnar användas för första och andra klassens trafik, utan är det en och samma vagnstyp, som användes för bägge klasserna. Det lär vara så, att det uti en och samma vagn under pågående resa rätt ofta förekommer, att fördelningen av platserna mellan första och andra klass ändras. Nu vill järnvägsstyrelsen vidhålla, att det i följd härav icke är möjligt att lämna uppgifter eller göra beräkningar angående bärigheten av första klass och andra klass-platserna i persontrafiken var för sig. Detta är ett argument, som jag för min del icke kan förstå. Det må nu så vara, att järnvägsstyrelsens statistik för närvarande icke föres på sådant sätt, att frågan beträffande dessa bägge järnvägsklassers bärighet var för sig med synnerlig lätthet kan besvaras, men att den likväl kan besvaras, synes mig uppenbart. Alla fakta, som behövas för besvarande av frågan, föreligga nämligen. Järnvägsstyrelsen har ju fullständig klarhet om, hur många första och andra klass biljetter, som säljas för givna

sträckor, även om platserna i en och samma vagn stundom under resan skiftas fram och åter mellan första och andra klass. Därest järnvägsstyrelsen vill tillmötesgå kravet på att med lätthet erhålla noggranna upplysningar om, hur bärigheten av första och andra klass-trafiken ställer sig, gäller det väl blott att instruera konduktörerna att föra den härför nödiga primärstatistiken med större utförlighet, än som nu torde vara fallet.

*Om indragning
av personvagnar
av högre
klass vid trafik
& statens
järnvägar.
(Forts.)*

Kärnpunkten i den föreliggande motionen synes mig vara den, huruvida järnvägsstyrelsen tillräckligt beaktat den synnerligen viktiga frågan, om de tre här i landet förekommande personklasserna, första, andra och tredje klass, betala sig på ett affärsmässigt sätt *var för sig*, eller huruvida den populära uppfattningen är berättigad, att det endast är tredje klass-trafiken som betalar ett verkligt överskott, men att första och andra klass-trafiken icke fullt betala sina egna produktionskostnader, utan, såsom järnvägsstyrelsen uttrycker sig i sin skrivelse, »tär på» den lägre vagnklassen. Ut i den föreliggande skrivelsen gör järnvägsstyrelsen ytterst märkliga medgivanden just i denna riktning. Järnvägsstyrelsen medger, att i många fall betala sig icke första och andra klass, samt att järnvägsstyrelsen sett sig föranlåten att på denna grund inskränka antalet första och andra klassvagnar. Järnvägsstyrelsen framhåller vidare, att den av järnvägstaxekommittén inhämtat, hurusom denna kommitté »har för avsikt att föreslå sådan höjning av prisen för första klassens personbiljetter, att desamma bliva jämnt dubbelt så höga som andra klassens». Sålunda ha vi ett klart medgivande från järnvägsstyrelsen, att det icke är så alldeles väl beställt med räntabiliteten i alla förekommande fall av första- och andra-klasstrafiken med de biljettpriser, som för närvarande tillämpas.

Det efter min mening märkliga i järnvägsstyrelsens metod att behandla detta problem — ett förhållande, som jag skulle be att vid detta tillfälle få anbefalla till herr civilministerns benägna uppmärksamhet — är att järnvägsstyrelsen icke någon gång klart och tydligt ställt den frågan: böra icke biljettpriserna för första- och andra-klasstrafiken beräknas så, att de under de trafikförhållanden, som förekomma, fullständigt betala kostnaderna för sina passagerares transport, plus ett visst överskott, på samma gång som precis samma princip tillämpas vad tredje-klass passagerarna beträffar? I stället förefaller det mig vara ganska tydligt, att järnvägsstyrelsen behandlar hela persontrafiken i klump, d. v. s. första-, andra- och tredje-klasstrafiken i stort sett i klump, och ser till att hela denna rörelse betalar sig och ger ett gott överskott, utan att bekymra sig om, huruvida kanske icke tredje-klasstrafiken får betala nettoöverskottet för hela rörelsen. Detta hindrar ju ej att de avgifter som av första och andra-klasspassagerare betalas, utgöra ett tillägg till den vinst, som uppstår genom tredje klasstrafiken — ett tillägg, som naturligtvis är synnerligen angenämt att ha, men som abso-

Om indragning av personvagnar av högre klass vid trafik å statens järnvägar. lut icke innebär, att första och andra klass passagerare betala produktionskostnaden för vad de erhålla, då de resa på statens järnvägar. Detta betala dessa passagerare i många fall blott delvis, och delvis betalas det ur det överskott, som tredje-klasstrafiken ger.

(Forts.)

Det är ju ett ganska egendomligt faktum, att en producent producerar tre olika slags varor i detta fall första klass, andra klass och tredje klass på statens järnvägar — och att dessa varor avvika från varandra i kvalitativt hänseende, men att producenten icke utkräver för varje vara åtminstone dess produktionskostnad av konsumenten, utan att han säljer dessa tre varor åt konsumenten — allmänheten — i klump och tillser blott, att han har ett nettoöverskott på hela rörelsen. Det bekymrar icke producenten — staten — att den del av allmänheten som använder sig av den kvalitativt mindre tillfredsställande varan, får betala en del av produktionskostnaden för den del av allmänheten, vilken använder sig av den bättre, den kvalitativt mera tilltalande varan.

Detta förhållande har väl sin historiska förklaring. Då statsjärnvägarna inrättades för ett halvt århundrade tillbaka eller mera, hade man klart för sig, att det fanns tre samhällsklasser, vilkas behov av att resa mer eller mindre komfortabelt forde tillgodoses: överklass, underklass och medelklass. Därför inrättade man trafiken för tre personklasser. Men det märkvärdiga är, att man behandlade det ekonomiska spörsmålet i klump, och detta har lett därefter, att det till stor del blivit tredje-klasspubliken som fått subventionera första och andra-klasspubliken. Skulle priset för biljetterna sättas till den höjd i första och andra klass, som torde vara nödvändigt, för att första och andra klass skola kunna betala sina egna kostnader plus skälig vinst, så misstänker jag, att frekvensen på dessa bägge klasser skulle komma att sjunka så, att användningen av dithörande typ av vagnar skulle kunna i mycket hög grad inskränkas.

I detta sammanhang bör ett annat argument, som järnvägsstyrelsen använder i sin skrivelse, särskilt beaktas. Styrelsen framhåller, att den utländska turisttrafiken och överenskommelser med utlandet nödvändiggöra bibehållande av första klass. Nåväl, jag pläderar för ögonblicket varken för att första klass skall *avskaffas* eller att andra klass skall *avskaffas*. Vad jag fordrar är endast, att dessa bägge klasser skola göras såsom engelsmännen säga »*self-supporting*», d. v. s. att de skola betala sig själva och icke »tära på» någon annan vagnklass. Således blir det blott en *prisfråga*, som vi ha att taga i betraktande. Men järnvägsstyrelsen säger, att man måste räkna med allmänhetens och särskilt med affärsvärldens »*krav*» på att få använda första klass, kanske också andra klass, särskilt i sovrvagnstrafik. Ja naturligtvis bör man räkna med det »kravet», men man bör icke uppfatta det såsom ett *berättigat* krav om det innebär en begäran att få resa för de nuvarande biljettpriserna, ty dessa utgöra ju

ofta, icke full betalning för de förmåner, statsjärnvägarna härvidlag ge åt dem, som resa på första och andra klass i dag- och sovvagnstrafik.

Det finns ju en hel del publicerad statistik, som belyser dessa förhållanden. Sålunda anges det, att för resor mellan Stockholm och Malmö på nattåg betalas i en full tredje klass sovvagn 715 kronor 50 öre, i en full andra klass sovvagn 574 kronor 20 öre samt i en full första klass sovvagn blott 609 kronor. Vända vi oss till dagtrafiken, få vi följande uppgifter. För sträckan Stockholm—Malmö skulle en fullsatt första-klassvagn giva 938 kronor, en full andra-klassvagn 844 kronor och en full tredje-klassvagn 1,286 kronor 40 öre. Vid alla dessa beräkningar har man tagit sikte på precis lika stora vagnar, men tänkt sig, att dessa vagnar innehålla ena gången första-klassutrymme och betalas av första-klasspassagerare, andra gången andra-klassutrymme och tredje gången tredje-klassutrymme. Härtill kommer att den materiel, som användes för tredje klass, även om det är fråga om en lika stor vagn som första-klassvagnen, är betydligt billigare att producera, då vagnarna äro mindre dyrbart utstyrda — varav även följer, att bekvämligheten, oavsett utrymmet, blir mindre i jämförelse med första-klassvagnarna. Tredje-klasspubliken får således icke blott betala delvis för första och andra-klasspubliken, utan den får också resa obekvämare för att kunna utföra detta barmhärtighetsverk. Regeln är ju dessutom, att tredje-klassvagnarna äro starkare fyllda, ofta överfyllda, under det att första och andra-klassvagnarna i samma tåg ofta erbjuda ett mycket behagligt utrymme till överlopps. Beräkningar hava gjorts angående priset på luftutrymme i första, andra och tredje klass för en viss resa. Man har därvid kommit till sådant resultat, att det alldeles tydligt framgår, huru tredje-klasspubliken får betala nöjet att resa ur *alla* synpunkter relativt *dyrare* än första- och andra-klasspubliken.

*Om indragning
av personvagnar
av högre
klass vid trafik
å statens
järnvägar.
(Forts.)*

Allt detta, förklarar järnvägsstyrelsen helt lugnt icke kunna vidare utredas, därför att dess statistik »icke är så lagd», att man kan få klarhet i frågan. Mig synes, att ett statens affärsdrivande verk bör bedriva sin verksamhet på sådant sätt, att dessa mycket betydelsefulla sidor av saken bli klart belysta. Jag vädjar också, som sagt, till herr civilministern att använda den myndighet, han äger, för att först och främst föranleda järnvägsstyrelsen till en sådan omläggning av statistiken, att de omtalade förhållandena klart framgå, samt för det andra för att, om sådana missförhållanden som jag här har antytt och som enligt min uppfattning verkligen förekomma, också bevisas existera, då jämväl åstadkomma rättelse härutinnan.

Herr talman! Jag gör intet särskilt yrkande!

Herr Ericsson, Aaby: Herr talman, mina herrar! Jag skall försöka att fatta mig så kort som möjligt, eftersom tiden är långt framskriden, men jag kan icke neka mig att uttala ett tack till ut-

Om indragning av personvagnar av högre klass vid trafik å statens järnvägar. skottet därför att utskottet icke gått motionären till mötes i hans framställning om att på de svenska järnvägarna indraga andraklassvagnarna i betydlig grad och i stort sett där borttaga förstaklassvagnarna.

(Forts.)

Särskilt för de av oss riksdagsmän, som icke äro yrkespolitiker, utan som hava en livsuppgift en var i sin hemört, är det betydelsefullt att på ett snabbt och icke alltför kraftödande sätt kunna komma hem och åter, under dessa långa och, som det synes, allt längre räckande riksdagar.

Men en sorts första och andra klassbiljetter, som jag icke kan vara med om, är dessa fribiljetter till s. k. riksdagståg, vilka medlemmar av riksdagens båda kamrar i ganska stor utsträckning under de sista åren vetat att förskaffa sig. Jag har flera skäl, varför jag icke kan gilla dem. Det heter, att dessa resor äro studieresor, och jag erkänner att i början, då dessa resor kommo till och det gällde att besöka det jämförelsevis litet kända Norrland, det kunde finnas ett visst fog för dem. Jag erkänner också villigt, att i dessa tider riksdagsmännen behöva både ökade kunskaper och vidgade vyer, men jag tror icke att medlet härför är dessa fria resor, varmed endast den ytligaste blick på tingen kan följa. Jag tror att dessa fribiljetter, som nu erhållas, äro ett sätt, varpå staten förlorar inkomst och *varigenom riksdagsmännen tillvälla sig förmåner, som icke grundlagsenligt tillkomma dem.*

Jag har endast velat få detta antecknat till protokollet, på samma gång jag ber att få yrka bifall till utskottsbetänkandet och avslag på motionen.

Herr Klefbeck: Det är nu andra gången, vi hört herr Aaby Ericsson klaga över våra studieresor. Jag var lycklig nog att få vara med bland de riksdagsmän, som erhöillo tillfälle att resa.

Så vitt jag vet, förekommer det inom andra länder för riksdagsmän ännu mycket större förmåner i fråga om fria resor i landet, som de tillhöra. Jag vill minnas, att så är förhållandet i Danmark och jag tror, att det vore också för vårt arbete synnerligen gagnarikt, om vi i fortsättningen kunde bli i tillfälle att mer och mer studera olika förhållanden i vårt land.

Jag har känt behov att säga detta ehuru det strängt taget icke hör till ämnet och jag skall nu icke längre uppehålla herrarnas tid.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter kammaren biföll vad utskottet i nu föredragna utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning av konstitutionsutskottets den 21 och 22 innevarande juli bordlagda utlåtande nr 13, i anledning av väckt motion angående omorganisation av riksdagsarbetet, biföll kammaren vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo bankoutskottets den 22 och 24 i denna månad bordlagda utlåtande nr 11, i anledning av dels ett av fullmäktige i riksbanken överlämnat förslag till ny avlöningsstat för Sveriges riksbank m. m., dels ock en i ämnet väckt motion.

Ang. ny avlöningsstat för Sveriges riksbank.

Med skrivelse den 16 maj 1914 hade fullmäktige i riksbanken till utskottet överlämnat dels ett av löneregleringskommittén den 28 mars samma år avgivet betänkande, innefattande förslag till ny avlöningsstat för Sveriges riksbank m. m., dels ock särskilda från befattningshavare i riksbanken i anledning av löneregleringskommitténs betänkande till fullmäktige inkomna, till bankoutskottet ställda skrivelser om förbättrade avlöningsförmåner m. m., nämligen från registratorn J. Eriksson m. fl. i egenskap av styrelse för riksbankstjänstemännens förening, övervaktmästaren och brandmästaren P. J. Ekstrandh, maskinisten K. F. Holm, ordinarie vaktmästare vid riksbankens huvudkontor samt biträdande maskinisten G. V. Johansson.

Vidare hade till utskottets förberedande behandling överlämnats en inom andra kammaren av herr C. Vahlquist, med instämmande av fyra andra av kammarens ledamöter, väckt motion, nr 229, angående viss ändring i den av löneregleringskommittén föreslagna lönestaten.

Utskottet hade i föreliggande utlåtande på återopade skäl hemställt, att riksdagen måtte

A) medgiva sådan förändrad organisation av styrelsen vid riksbankens avdelningskontor i Mariestad att denna skulle utgöras av en kontorsföreståndare, tillika kamrerare, samt en kontrollant jämte suppleant för denne;

B) bemyndiga fullmäktige i riksbanken att, när förhållandena därtill gäve anledning, genomföra samma förändrade organisation av styrelserna vid andra avdelningskontor, som ovan föreslagits beträffande kontoret i Mariestad;

C) bemyndiga fullmäktige i riksbanken dels att, då, jämlikt utskottets hemställan under A) och B), omorganisation av avdelningskontor företoges, utan vidare disponera den för en verkställande styrelseledamot vid kontoret avsedda avlöningen såsom avlöning åt en kontorsföreståndare och ett av de två för ytterligare ledamöter i styrelsen avsedda arvoden intill ett belopp av 1.200 kronor såsom arvode åt en kontrollant, dels ock att till den bokhållare vid omorganiserat kontor, som för kassavården toges i anspråk, låta utbetala arvode därför till belopp, som i avlöningsstaten vore för sådant uppdrag fastställt;

D) med bifall till herr C. Vahlquists motion II:229 godkänna avlöningsstat för Sveriges riksbank, så lydande som utskottets utlåtande utvisade;

E) för åtnjutande av de avlöningsförmåner, som i den nya avlöningsstaten vore upptagna för innehavare av ordinarie befattningar vid Sveriges riksbank, fastställa vissa angivna villkor och bestämmelser;

F) besluta, att den nya avlöningsstaten för riksbanken skulle

Ang. ny av-
löningsstat för
Sveriges riks-
bank.
(Forts.)

tillämpas från och med månaden näst efter den, då riksdagen fattat beslut i ämnet;

G) förklara, att den, som från och med eller efter den tid, då den nya staten trädde i kraft, tillträdde ordinarie befattning vid riksbanken, skulle vara pliktig att underkasta sig ovanberörda villkor och bestämmelser; samt

att de förutvarande innehavare av ordinarie befattningar vid riksbanken, vilka icke inom en månad efter det den nya avlöningsstaten trätt i kraft anmält, att de ville övergå till den nya staten samt underkasta sig de för avlöningens åtnjutande stadgade bestämmelser, och som icke lagligen kunde därtill förbindas, skulle varda bibehållna vid dem enligt dittills gällande bestämmelser tillkommande avlönings- och pensionsförmåner; ävensom

H) för avlöningsstaten antaga vissa föreslagna tilläggsbestämmelser angående särskilda förmåner och ersättningar m. m.

Punkterna A)—H).

Herr Wickman: Herr talman, mina herrar! Jag kan icke underlåta att trots det, att ett enhälligt bankoutsrott tillstyrkt här föreliggande förslag, säga några ord med anledning först och främst av den nya organisationsform, som i detta betänkande avses.

Uti första punkten, mom. a) föreslås det sådan förändrad organisation av styrelsen vid avdelningskontoret i Mariestad, att denna skulle utgöras av en kontorsföreståndare, tillika kamrerare, samt en kontrollant jämte suppleant för denne. Jag har nu den bestämda uppfattningen, att i riksbanken såsom statens förnämsta penningförvaltande verk aldrig tillräckligt noggrann kontroll kan vara tillfinnandes, och jag är övertygad om, att den kontroll, som tidigare varit tillfinnandes, varit väl behöflig. Men den kontroll, som genom den nya organisationsformen skulle skapas genom borttagandet av en högre tjänsteman, som är medansvarig för den kassavård, dessa avdelningskontor trots deras litenhet ändock måste äga, anser jag ur trygghetssynpunkt icke vara tillfredsställande. Här föreslås nu borttagande av en högre tjänsteman och i hans ställe skulle komma att inträda en styrelseledamot, som icke ständigt tjänstgör inom bankkontoret utan endast tillfälligtvis uppehåller sig där och handhaver vården av en kassanyckel.

Jag tror således, att genom borttagandet av den andra högre ansvariga tjänstemannen begås ett avsevärt fel. Det är icke det samma att få en eller två underordnade tjänstemän ansvariga för de stora kassavården, som ändå i dessa små avdelningskontor måste vara tillfinnandes, ty deras dagkassor kunna uppgå till miljoner. Det är icke tillräcklig kontroll, om en underordnad tjänsteman ställes såsom ansvarig tillsammans med en överordnad, ty det är icke den garanti man bör fordra i det fallet

Ang. ny av-
delningsstat för
Sveriges riks-
bank.
(Forts.)

liksom i fråga om den styrelseledamot, som skall vara tillfinnandes för värden av den kassa, som finnes vid ett avdelningskontor. Jag är nästan övertygad, att i det fallet det kommer att tillgå på det sättet, att denna styrelseledamot gång efter annan kommer att överlämna sin nyckel och icke själv vara till finnandes vid uttagning och utlämning. Sådana fall skulle kunna anföras. Även under den hittills varande organisationen med dess stränga kontroll vid riksbankens huvudkontor och de större avdelningskontoren skulle man kunna peka på fall, där kontrollen behövt vara ännu strängare.

I detta sammanhang skall jag tillåta mig erinra om den sorgliga historien vid Östersundskontoret. Även där, varest den gamla stränga kontrollen var tillfinnandes, visade sig, att en underordnad tjänsteman kunde trots den stränga kontrollen begå falsarier, ja, gå så långt, att han, oavsett kontrollen av bankofullmäktig eller deputerad, som har skyldighet att kontrollera och inventera, ändå kunde så att säga draga en sådan deputerad eller granskare vid näsan vid vissa tillfällen. Och jag vågar påstå att, hade kontrollen från bankofullmäktige eller den deputerade som i Östersund verkställde inventeringen varit noggrannare än han var, så hade helt visst upptäckten av förskingringen kommit ett år tidigare, eller hade måhända icke denna katastrof inträffat; ty det är mig berättat, att den tjänsteman som för tillfället var ansvarig och som sedan dömdes, redan ett år tidigare så att säga påpekade faran av de svårigheter, som där voro tillfinnandes, men det tog man icke någon hänsyn till. Ur dessa synpunkter tror jag det icke vara riktigt av bankofullmäktige och bankoutskottet att nu gå med på denna organisationsform, som borttager en del av den kontroll, som hittills funnits och som efter mitt förmenande ovillkorligen bör finnas vid avdelningskontoren. Jag har nu en annan uppfattning rörande utvidgningen av avdelningskontorens verksamhet, en fråga, som var på kammarens bord för ett par år sedan och icke vann kammarens bifall, men jag tror på möjligheten, att den tanken kommer åter och kanhända blir realiserad i större utsträckning, än vad avdelningskontorens verksamhet nu har, och under sådana förhållanden vore det klokare att behålla den organisationsform som finnes.

Ja, i fråga om kontrollen kan jag icke underlåta att säga ett enda ord rörande huvudkontoret. Jag känner mycket väl den stränga och starka kontroll, som där utövas dels av bankofullmäktige själva och dels av de högre tjänstemännen i vad rör kassavärden. Men det oaktat ha ändå vid två markanta tillfällen förekommit underslev och försvinnning, och det är med detta bakom, som jag känner det mycket svårt att gå med på en organisationsform, där kontroll borttagits i så stor utsträckning, som man nu ämnar med avseende på de mindre avdelningskontoren. Ja, herr talman, jag hade tidigare nästan tänkt att göra återremissyrkande på denna punkt, men jag har funnit,

Ang. ny av-
löningsstat för
Sveriges riks-
bank.

(Forts.)

att det icke skulle tjäna någonting till, och därför skall jag icke göra något yrkande alls idenna fråga.

Beträffande avlöningsstaten kan jag dock icke underlåta att göra några erinringar i fråga om andra gradens tjänstemän och vaktmästarkåren. Andra gradens tjänstemän hava i föreliggande förslag blivit så att säga sämre ställda, än vad de varit tidigare, och jag har den bestämda känslan och uppfattningen, att riksbankens andra grads tjänstemän i synnerhet vid huvudkontoret hava för sig ett så maktpåliggande och ansträngande arbete i riksbankens tjänst, att jag anser, att det vore mycket lyckligt, om såväl fullmäktige som bankoutskottet gått med på deras hemställan om höjning av deras avlöning liksom i fråga om de lägst ställda, nämligen vaktmästarkåren, vilken icke heller blivit tillgodosedd på det sätt, som varit behöfligt. I det fallet hava såväl lönerogleringskommittén som fullmäktige och senare bankoutskottet visserligen gjort en liten förändring, men en förändring, som icke är tillräcklig. Och man har i detta sammanhang i synnerhet från lönerogleringskommittén framhållit, att riksbanken i detta avseende vore jämnställd med övriga centrala ämbetsverk. Men, mina herrar, jag har den bestämda uppfattningen, att riksbanken intager en helt annan ställning än de centrala ämbetsverken i fråga om andra gradens tjänstemän och även i fråga om vaktmästarkåren, ty ansvaret för handhavandet av medel för dessa från de högsta till de lägsta av dessa kårer är någonting helt annat än vid de centrala ämbetsverken. Man bör tänka på vad det vill säga att kanske befinna sig i skuld. Under sådana förhållanden är det svårt att handskas med tiotals, tusentals, ja, kanske miljontals kronor i sin hand, då man kanske icke har tillräckligt till ett mål mat. Jag vet, att sådana fall existera, och då kännes det smärtsamt, att man skall bära en miljon, men kanhända icke hava ett öre i fickan. Jag har således ansett, att i fråga om såväl andra gradens tjänstemän som vaktmästarekåren det skulle vara nödvändigt att höja deras arvoden, om man icke kunde höja den fasta lönen, men det skymtar något i framtiden, då lönerogleringen för statens centrala ämbetsverk skall komma, och jag hoppas, att då någon hänsyn skall komma att tagas till dessa funktionärer i riksbanken, och att då en förbättring göres mot vad nu blir fallet genom antagandet av detta förslag.

Men så är det en punkt, i vilken jag nätt uppe icke förstår, varför utskottet har gjort en försämring för hela riksbankspersonalen, och det är femte villkorspunkten i utskottets utlåtande, den som börjar: »Den, som av sjukdom hindras att förrätta sin befattning, äger uppbära hela lönen.» Härutinnan har tidigare varit så förhållandet, att även vid sjukdom under en månad inga arvoden frångagits denna kår. De hava således varit i tillfälle att åtnjuta såväl lön som tjänstgöringspengar under denna sjukmånad, men detta har nu borttagits enligt utskottets förslag, och efter vad jag fått höra på förslag av den full-

mäktig, som setat som kommitterad i löneregeringskommittén, vilket jag förmodar medverkat till, att i utskottet denna månads arvode frångäts riksbankens personal.

Ang. ny av-
löningsstat för
Sveriges riks-
bank.
(Forts.)

Men nu i motiveringen, för att tala om den, pekas på en ekonomisk minskning av utgifterna. Man vill försöka ekonomisera med några tusen kronor, och här gäller det endast 2,000 kronor, som frångäts hela denna kår. Det är således en obetydlighet i det hela, men som för personalen har känts särskilt sårande. Och jag håller på att särskilt för läkarkåren det bör kännas sårande, då det sagts i löneregeringskommittén, att det endast är maskerad sjukdom, som i detta fall skall belönas. Det verkar på mig mycket nedslående, att man vill så behandla denna kår, som här är i fråga, att man frångår den rätten att behålla sina arvoden under den sjukmånad, som i de flesta fall betraktas mera såsom rekreationstid, men i många fall är en tid av verklig sjukdom. Det är en förolämpning mot läkarkåren, som skall utfärda de betyg, som styrka sjukdomen.

Det är, herr talman, dessa synpunkter jag velat lägga på detta betänkande, och jag skall nöja mig med att hava anfört detta till protokollet och icke göra något yrkande, då jag anser att det icke tjänar någonting till i dag.

Herr von Stapelmohr: Ehuru den föregående talaren icke framställt något yrkande, kan jag icke underlåta att söka med några ord besvara de anmärkningar han gjort mot bankoutskottets föreliggande betänkande.

Han riktade sig först mot den nya typ för avdelningskontor, som är föreslagen, och ansåg, att anordningen med den nya typen var sådan, att den icke erbjöd tillräcklig kontroll. Jag ber då få nämna, att under flera år har bankoutskottet haft sin uppmärksamhet fäst på, att vid en del av dessa mindre avdelningskontor rörelsen varit så svag, att inkomsterna icke ens räckt att betäcka utgifterna, vadan balans skulle uppkomma, om den icke kunnat utjämnas med räntorna på avbetalningslånen vid dessa kontor. Detta beror på, att riksbanken är en centralbank som har till uppgift att tillhandahålla landet nödigt rörelsekapital, varför avdelningskontorens låneverksamhet är strängt begränsad och noga reglementerad och de således i låneavseende icke komma i så omfattande förbindelser med allmänheten som privatbankerna. Det mindre tillfredsställande resultatet av åtskilliga avdelningskontors rörelse har emellertid väckt hos fullmäktige tanken, huruvida icke något borde åtgöras för nedbringande av deras kostnader, och har man då först ansett lämpligt att försöka omorganisera avdelningskontoren i någon mån. Det förslag fullmäktige i detta avseende framlagt, som blivit tillstyrkt av löneregeringskommittén och även vunnit understöd av bankoutskottet, innebär att styrelserna för dessa avdelningskontor skulle förenklas på så sätt att i stället för tre styrelseledamöter, därav en verkställande ledamot, skulle det bli en verkställande ledamot tillika kamrerare och en annan styrelseledamot, som skulle

Ang. ny av-
löningsstat för
Sveriges riks-
bank m. m.

(Forts.)

benämnas kontrollant. Den senare skulle deltaga i prövningen av lånehandlingarna, därtill han antoges vara tillräckligt kompetent, eftersom han skulle väljas bland personer, som med ortsförhållandena vore förtroagna. Nog kan man vara berättigad att till en sådan person hysa det förtroendet att, om han har hand om den ena nyckeln till huvudkassan, han icke skulle lämna från sig denna till den verkställande ledamoten. Och om han även skulle göra det, har den verkställande ledamoten näppeligen tillfälle att begagna kassan till sina ändamål, ty den tredje nyckeln skulle handhavas av bokhållaren eller registratorn. Det har sagts, att kontrollen f. n. icke vore tillfredsställande, och att det behövdes strängare sådan skulle de missförhållanden, som uppkommit vid avdelningskontoret i Östersund för några år sedan, visat. Jag får i anledning därav erinra, att varje år sker inspektion av avdelningskontoren genom en fullmäktig eller därtill förordnad person, men dessutom har, sedan de oegentligheter som påpekades i avseende å Östersund, kommit i dagen, efter påstötning från bankoutskottet vidtagits en annan åtgärd för att förbättra kontrollen, nämligen att låta tvänne tjänstemän resa till avdelningskontoren på förut icke tillkännagiven tid och där ingå på en mycket noggrann och detaljerad granskning.

Således tror jag, att kontrollen är fullt tillfredsställande och att den skall bliva tillfredsställd även vid de avdelningskontor, där den nya typen skulle komma till stånd. Beträffande denna nya typ hava fullmäktige själva sagt, att den kan införas utan men för rörelsen och utan åsidosättande av bankens trygghet. Löneregleringskommittén, som undersökt saken, har kommit till samma resultat och därför har även utskottet ansett sig böra tillstyrka förslaget.

Det var även en annan sak som den föregående talaren berörde. Han tyckte icke, att vaktmästarna vid riksbankens huvudkontor blivit tillräckligt tillgodosedda i avlöningshänseende. Därvidlag tror jag, att han på sätt och vis har rätt, men jag vill påpeka, att det icke berott på någon obenägenhet mot vaktmästarna vare sig från löneregleringskommitténs, fullmäktiges eller bankoutskottets sida. Skälet till det anmärkta förhållandet är att söka däri, att vaktmästarnas lönefråga ännu icke är slutförd. Löneregleringskommittén har sagt, att en ny lönereglering för statens vaktmästare är aktuell, och kommittén har fått till sig remitterade åtskilliga skrivelser med anmodan från Kungl. Maj:t att anställa undersökning och framlägga därpå grundat förslag. Denna undersökning och arbetet därmed är redan igångsatt av kommittén, vadan man kan vänta, att frågan kommer att framläggas inom närmaste tiden, möjligen för nästa års riksdag.

Kommittén har tillagt, att den ansåge angeläget att icke nu genom definitiva åtgärder till förbättring av vaktmästarnas vid riksbanken löneförmåner föregripa den blivande utredningen rörande vaktmästarnas avlöning i allmänhet, men att den vore av den mening, att löneförmånerna för vaktmästarna vid riksbanken borde fortfarande såsom hittills något höja sig över vaktmästarnas vid de

Ang. ny av-
löningsstat för
Sveriges riks-
bank.
(Forts.)

centrala ämbetsverken, därför att de förstnämnda mången gång ha-
va hand om ganska stora värden. Löneregleringskommittén har där-
för icke vidtagit någon mera genomgripande förändring i avseende
å löneförmånerna för riksbanksvaktmästarna, men dock gjort något,
nämligen föreslagit att höja begynnelselönen för vaktmästare med
250 kronor eller från 1,400 konor till 1,650 kronor, men samtidigt
sänka ålderstilläggen från 200 kronor till 100 kronor, varigenom
slutlönen blivit endast 50 kronor högre. Emellertid skulle därige-
nom inträffa att en yngre vaktmästare, som icke intjänat något eller
ock endast ett ålderstillägg, skulle få jämförelsevis större förbätt-
ring av avlöningsvillkoren än en äldre vaktmästare som intjänat
båda ålderstilläggen. Detta har nu bankoutskottet i viss mån sökt
rätta, så att utskottet höjt ålderstillägget från 100 kronor till 150
kronor, varigenom bankvaktmästarna få 150 kronor mer i slutavlö-
ning, vilket naturligtvis tillgodokommer de äldre vaktmästarna.
Slutavlöningen blir sålunda 1,950 i stället för såsom av löneregle-
ringskommittén föreslagits 1,850 kronor.

Så kom talaren in på den tjänstemän i riksbanken tillförsäkra-
de förmånen att vid sjukdomsfall efter omprövning av fullmäktige
få behålla tjänstgöringspengarna under högst en månad av året.
Denna fråga har varit mycket på tal även i utskottet, men jag skall
bedja att få fästa uppmärksamheten därpå, att löneregleringskom-
mittén velat bringa lönevillkoren för riksbankens tjänstemän i över-
ensstämmelse med förhållandena vid de centrala ämbetsverken. I
sådant syfte har kommittén uteslutit den nuvarande tillämpnings-
bestämmelsen för riksbankens tjänstemän om rätt att vid sjukdoms-
fall åtnjuta tjänstgöringspengar under högst en månad om året.
Jag medgiver, att det kan kännas ganska hårt för tjänstemän i
riksbanken att gå miste om en förmån som de så länge innehaft,
men då denna förmån icke finnes medgiven andra tjänstemän i sta-
tens verk, torde det icke finnas större berättigande för riksbankens
tjänstemän att hava den än för de andra. Varför den icke före-
kommer beträffande de centrala ämbetsverken beror väl därpå, att
då staten betalar avlöning fördelad i lön och tjänstgöringspengar
till personalen för att få använda dess arbetskraft i viss utsträck-
ning, har staten ingen skyldighet att utbetala eller tjänstemännen
rättighet att fordra att få till sig utbetald den del av avlöningen
som skall utgå efter arbetstid, i annat fall än då arbetet verkligen
blivit fullgjort. Då kommittén borttagit vissa förmåner för tjän-
stemännen i riksbanken har den i stället höjt lönesatserna för dem
så, att vad de förlora på ena hållet hava de fått vederlag för på
det andra.

Jag vill icke upptaga tiden längre utan ber att få yrka bifall
till utskottets förslag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter kammaren bi-
föll vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Utskottets i sista stycket gjorda anmälan.

Lades till handlingarna.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet den vid sammanträdet början avlämnade Kungl. propositionen.

Anmälades och bordlades:

bankoutskottets utlåtande nr 14, angående beredande av fastare anställning åt riksgäldskontorets kvinnliga biträden; ävensom jordbruksutskottets utlåtande nr 86, i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t angående överarbetning och revision av vattenrätts- och dikningslagstiftningskommittéernas förslag m. m.

Justerades åtta protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3,27 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.
